

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาสากที่สำคัญศาสนาหนึ่งของโลก ซึ่งพระผู้เป็นเจ้า (อัลลอฮ์) ทรงคัดเลือกนบี (ศาสดา) ให้ทำการเผยแผ่ในแต่ละยุคแต่ละสมัยตั้งแต่ต้นปีอาดัม อะลัยฮิสสะลาม ซึ่งเป็นนบีท่านแรกของอิสลามจนถึงนบีมุฮัมมัด คืออัลลอฮ์อะลัยฮิวะซัลอัม ซึ่งเป็นนบีท่านสุดท้าย (Sealed Prophet) โดยที่สอนหลักการที่สำคัญที่สุดคือเอกภาพของพระผู้เป็นเจ้าให้เคารพบูชาพระเจ้าองค์เดียวคืออัลลอฮ์เท่านั้นจึงนับว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาเอกเทวนิยม (Monotheism) (อุดมการณ์อิสลาม, 2523 : 1-2)

คำว่า “อิสลาม” มาจากรากศัพท์ภาษาอาหรับว่า “ซัลม” ซึ่งหมายถึง ความสงบสุข หรือการยอมจำนน (al-Jur, 1973 : 96) ดังนั้นคำว่าอิสลามในด้านนิติศาสตร์จึงหมายถึง การยินยอม การน้อมนอบและการเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ อันจะนำมาซึ่งความสงบและผาสุกในชีวิต (al-Khatib, 1982 : 77) ทั้งนี้หมายความว่า ผู้ที่รับนับถือศาสนาอิสลามหรือมุสลิมก็คือ ผู้ที่ต้องมอบร่างกายและจิตใจแก่อัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้าเพียงพระองค์เดียว ดังที่อัล-กูรอานบทอาลิอิมรอน โองการที่ 83 กล่าวไว้ความว่า “จงอย่าแสวงหาศาสนาอื่นนอกจากศาสนาของอัลลอฮ์” และ โองการที่ 19 ในบทเดียวกันที่กล่าวไว้ความว่า “ศาสนาของอัลลอฮ์คือ การยอมนอบน้อมต่อความประสงค์และการนำของพระองค์” แต่ตามเชิงอรรถ “มุสลิม” คือ นามที่ใช้เรียกผู้นับถือศาสนาอิสลามซึ่งเป็นของมนุษยชาติมิได้เป็นของชนชาติหนึ่งชนชาติใดโดยเฉพาะ (อุดมการณ์อิสลาม, 2523 : 2)

ศาสนาอิสลามมีองค์ประกอบขั้นพื้นฐานสามประการคือ หลักอิสลาม(หลักปฏิบัติขั้นพื้นฐาน 5 ประการ) หลักอีมาน (หลักศรัทธาขั้นพื้นฐาน 6 ประการ) และหลักอิหซาน (หลักคุณธรรมและจริยธรรม) การกล่าวชะฮาดะตัยนุ (Shahadatayn) คือ การกล่าวคำปฏิญาณตนเป็นภาษาอาหรับสองประโยค ประโยคแรกคือ “อัสฮะอ์อ์นลาอิลาฮะอ์อ์ลัลลอฮ์” มีความหมายว่า “ข้าขอปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่เที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์” และประโยคที่สองคือ “วะอัสฮะอ์อ์นนะมุฮัมมะด็ร่อซูลุลลอฮ์” มีความหมายว่า “และข้าขอปฏิญาณตนว่า มุฮัมมัด เป็นร่อซูลของอัลลอฮ์” นั้นเป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำคัญประการแรกของหลักอิสลาม ดัง

ปรากฏอยู่ในอัล-หะดีษหมายเลข 50 ภาคความศรัทธาที่บันทึกโดยอัล-บุคอรี (al-Bukhari, 1992 : 22) ว่า “ขณะที่พวกเรา (เศาะฮาบะฮฺ) ของมุฮัมมัด คือลฯ นั่งอยู่กับท่านร่อซูลของอัลลอฮฺ (มุฮัมมัด คือลฯ) ได้มีชายคนหนึ่ง (มัลกญิบรีล) ปรากฏตัวขึ้นในสภาพที่สวมเสื้อผ้าขาวสะอาด ผมนำกลับ ไม่มีร่องรอยของการเดินทางและพวกเราไม่มีใครรู้จักเขาเลย ชายคนนั้นได้เข้ามานั่งชิดติดเข้ากับท่านร่อซูลของอัลลอฮฺ และวางมือทั้งสองของเขาไว้บนตักของท่าน พลางกล่าวว่า “โอ้มุฮัมมัด จงบอกฉันถึงอิสลาม” (หลักปฏิบัติขั้นพื้นฐาน 5 ประการของอิสลาม) ท่านร่อซูลของอัลลอฮฺกล่าวตอบว่า “คือการที่ท่านกล่าวปฏิญาณตนว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่เที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮฺ และมุฮัมมัดเป็นร่อซูลของอัลลอฮฺ” การดำรงไว้ซึ่งการละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด และการประกอบพิธีฮัจญ์ หากท่านมีความสามารถ” ชายคนนั้นกล่าวขึ้นว่า “ท่านพูดจริงแล้ว” ทำให้พวกเราแปลกใจว่า ชายคนนั้นถามและยืนยันคำตอบของท่านร่อซูลของอัลลอฮฺเองอีกด้วย ชายคนนั้นกล่าวอีกว่า “จงบอกฉันถึงอีมาน” (หลักศรัทธาขั้นพื้นฐาน 6 ประการของศาสนาอิสลาม) ท่านร่อซูลของอัลลอฮฺกล่าวตอบว่า “คือการที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮฺของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของพระองค์ ศรัทธาต่อวันสิ้นโลก และศรัทธาต่อกำหนดสภาวะการณฺ์ของพระองค์” ชายคนนั้นกล่าวว่า “ท่านพูดจริงแล้ว จงบอกฉันถึงอิหฺซาน” (หลักคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของอิสลาม) ท่านร่อซูลของอัลลอฮฺกล่าวตอบว่า “คือการที่ท่านเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺดังกับท่านเห็นพระองค์ หากว่าท่านไม่เห็นพระองค์ พระองค์ก็ทรงเห็นท่าน...”

การกล่าวชะฮาดะฮฺนับถือได้ว่าเป็นหลักปฏิบัติประการแรกของอิสลามที่มีความสำคัญและเป็นหัวใจของการเป็นมุสลิม เพราะผู้ที่จะได้ชื่อว่าเป็นมุสลิมจะต้องปฏิญาณตนต่อพระผู้เป็นเจ้า และต้องยอมรับว่านบีมุฮัมมัด คือลฯ เป็นร่อซูลของพระองค์ (ดลมนรจนฺ บากา และแวนูเช็ง มะแคเฮาะ, 2529 : 113) อัล-อัศกอลานี (al-'Asqalani, 1989 : 153-160) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของความศรัทธากับการปฏิบัติจากอัล-หะดีษข้างต้นไว้พอสรุปได้ ดังนี้

คำว่าอิสลาม (หลักปฏิบัติ) และคำว่าอีมาน (หลักศรัทธา) ต่างมีความหมายด้านนิรุกติศาสตร์ และนิติบัญญัติอิสลามที่เป็นเอกเทศ แต่ทั้งสองคำนี้ต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดความหมายที่สมบูรณ์ที่สุดผู้ที่ปฏิบัติในหลักอิสลามจะมีชื่อเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ หากไร้ซึ่งความศรัทธา และผู้ที่ศรัทธาจะมีชื่อเป็นผู้ศรัทธาที่สมบูรณ์หากไร้ซึ่งการปฏิบัติในหลักอิสลาม

การอธิบายอัล-หะดีษของอัล-อัศกอลานี ทำให้ทราบว่า การกล่าวชะฮาดะตัยนุอันเป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานประการแรกของอิสลามจะมีประสิทธิภาพโดยสมบูรณ์ได้ต้องเกิดจากจิตใจที่มีความศรัทธาอย่างแน่นแฟ้นของบุคคลต่อด้อยคำดังกล่าวนั้น ดังนั้น การกล่าวชะฮาดะตัยนุจึงมีความสัมพันธ์กับหลักศรัทธาสำคัญขั้นพื้นฐานสำคัญของอิสลาม ดังที่เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2522, : 49) กล่าวว่า “การกล่าวกะลิมะฮุชะฮาดะฮุ (ชะฮาดะตัยนุ) เป็นหลักปฏิบัติที่สรุปมาจากหลักการศรัทธาที่แบ่งออกเป็นประการที่สำคัญ 2 ประการคือ 1. ความมีศรัทธาหรือความเชื่อในพระองค์อัลลอฮุ และ 2. ความมีศรัทธาหรือความเชื่อในท่านศาสดามุฮัมมัด คือลฯ”

คำว่า “ศรัทธา” ทางด้านนิรุกติศาสตร์หมายถึง ความเชื่อหรือเลื่อมใสต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยจิตใจที่ยึดมั่น ตรงกับภาษาอาหรับว่า อีมาน (’Iman) และภาษาอังกฤษว่า Faith ส่วนความศรัทธาในอิสลามหมายถึง ความเชื่อมั่นด้วยจิตใจพร้อมกับการกล่าวยืนยันด้วยวาจา และการปฏิบัติทางร่างกาย (Jad al-Haqq, 1984 : 122) ความมีศรัทธาเป็นลักษณะหนึ่งของความเชื่อทางศาสนา คลมนรรัตน์ บากา (2523 : 7) กล่าวว่า

ความเชื่อทางศาสนาเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นจากการยอมรับความจริงที่อยู่เหนือธรรมชาติ เป็นคุณสมบัติที่ศาสนิกชนทุกคนจะต้องมี ความเชื่อทางศาสนามีลักษณะหลายประการ ประการแรก จะต้องมีความน่าจะเป็นไปได้ กล่าวคือโอกาสที่จะเป็นไปได้นั้นมีอยู่จริง ๆ เช่น ความเชื่อในพระเจ้าของชาวคริสต์และชาวมุสลิม ลักษณะความเชื่อทางศาสนาประการที่สอง ได้แก่ ลักษณะที่มีอยู่เหนือธรรมชาติ (Supernaturalism) กล่าวคือ เป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เหนือประสบการณ์ธรรมดาสามัญ (Super Empirical) เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่ปรากฏในโลก (Non-Empirical) เช่น ความเชื่อในนิพพานของชาวพุทธ ลักษณะประการที่สาม ได้แก่ จะต้องมีการปรากฏอยู่ในคัมภีร์ของศาสนา (Philisophical Belief) เช่น ความเชื่อในเรื่องกรรมของชาวพุทธ มีปรากฏในพระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาท และลักษณะประการสุดท้าย เป็นลักษณะที่สามารถจะปฏิบัติได้ (Practical Belief) เช่น ความเชื่อในพระรัตนตรัยชาวพุทธสามารถจะปฏิบัติได้

ความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และความมีศรัทธาต่อบรรดานบี และร่อซูลของอัลลอฮ์เป็น หลักศรัทธาสองประการที่สำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับหลักศรัทธาประการอื่น ๆ ทั้ง 6 ประการ ของหลักศรัทธาในอิสลาม เนื่องจากถ้าหากมุสลิมมีศรัทธาต่อพระองค์อัลลอฮ์อย่างมั่นคงก็ ทำให้เขายอมรับหรือศรัทธาต่อหลักการประการอื่น ๆ ด้วย และในทางตรงกันข้ามหากเขาไม่มี ศรัทธาต่อพระองค์อัลลอฮ์อย่างมั่นคงก็จะทำให้ศรัทธาของเขาต่อหลักศรัทธาข้ออื่น ๆ มีความ คลอนแคลนไปด้วย (อุคมการณ์อิสลาม, 2523 : 25-26) และการที่จะเข้าใจถึงความมีศรัทธาต่อ อัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้านั้น ตามหลักการของอิสลามถือว่า ผู้ที่จะมาสร้างความเข้าใจในเรื่องดัง กล่าวได้ดีที่สุดคือ บุคคลที่พระองค์ทรงคัดเลือกจากมนุษย์นั้นคือ บรรดานบีและร่อซูลของพระ องค์ ดังนั้น ความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์จึงเป็นหลักศรัทธาประการ สำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจต่อความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้า และการสร้างความเข้าใจ ในหลักศรัทธาสองประการดังกล่าวของอิสลามจะก่อให้เกิดความเข้าใจในศาสนาอิสลามได้ดี ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยพบว่า การระบุคำว่า “อัลลอฮ์” และคำว่า “ร่อซูลของอัลลอฮ์” ไว้ในการ กล่าวชะฮาดะตัยนฺทั้งสองประโยคที่ว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่เที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์ และ มุฮัมมัดเป็นร่อซูลของอัลลอฮ์” นั้นน่าจะมีเหตุผลหรือปรัชญาอันใดซ่อนอยู่ เพราะการระบุ ดังกล่าวก็มีปรากฏอยู่แล้วในหลักศรัทธาต่ออัลลอฮ์และหลักศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของ พระองค์ เมื่อเป็นเช่นนี้การกล่าวชะฮาดะตัยนฺจะต้องมีความพิเศษไปจากหลักปฏิบัติอิสลาม ประการอื่น ๆ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงการกล่าวชะฮาดะตัยนฺว่ามี ความหมายที่แท้จริงเป็นเช่นไร มีความสำคัญมากน้อยแค่ไหน และมีความสัมพันธ์กับหลัก ศรัทธาต่ออัลลอฮ์และหลักศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของพระองค์อย่างไร ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ ทราบถึงเจตนารมณ์อันแท้จริงของหลักปฏิบัติประการแรกของอิสลามได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความหมายและความสำคัญของการกล่าวชะฮาดะตัยนฺ
2. ศึกษาปรัชญาความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์และปรัชญาความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูล ของอัลลอฮ์
3. ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการกล่าวชะฮาดะตัยนฺกับปรัชญาความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และปรัชญาความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้รับความรู้และความเข้าใจถึงเจตนารมณ์อันแท้จริงของการกล่าวชะฮาดะตัยนุ
2. ทำให้ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์และปรัชญาความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของพระองค์
3. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของการกล่าวชะฮาดะตัยนุ อันเป็นหลักปฏิบัติประการแรกของอิสลามกับปรัชญาความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์และปรัชญาความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของพระองค์

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์หลักศรัทธาในชะฮาดะตัยนุ จากอัล-หะดีษหมายเลข 50 ภาคความศรัทธาของอัล-บุคอรี (al-Bukhariy, 1992) หนังสืออธิบายอัล-หะดีษของอัล-อัศกอทานี (al-'Asqalaniy, 1989) และเอกสารอื่น เช่น งานเขียนของ เฮาวา (Hawwa, 1988) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการกล่าวชะฮาดะตัยนุไว้ในหนังสือชื่อ Dirasat Manhajiyah Hadifah ḥawla al-'Usul al-Thalathah 'Allah al-Rasul al-'Islam al-Juz' al-Thalith งานเขียนของฮัมกา (2523) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ไว้ในหนังสือชื่อ การศรัทธาในพระเจ้า งานเขียนของเมาคูดี (2532) ได้ศึกษาเกี่ยวกับชะฮาดะตัยนุในแง่ของความหมาย และเจตนารมณ์ของอิสลามไว้ในหนังสือชื่อ รวมคุณบะฮุของเมาลานา ซัยยิด อบุล อลา เมาคูดี มาเป็นมุสลิมกันเถิด และงานเขียนของมุนีร์ มุฮัมมัด (2520) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปรัชญาความมีศรัทธา และการกล่าวคำปฏิญาณตนไว้ในหนังสือชื่อ ปรัชญาการศรัทธา ทั้งนี้ การศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้างต้นผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานประการแรกของอิสลาม ก็คือการกล่าวชะฮาดะตัยนุกับปรัชญาความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และปรัชญาความมีศรัทธาต่อบรรดานบี และร่อซูลของพระองค์เท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ชะฮาดะตัยนุ (Shahadatayn) หมายถึง การกล่าวคำปฏิญาณตนเป็นภาษาอาหรับสองประโยค ประโยคแรกคือ “อัสฮะคุอันลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” มีความหมายว่า “ข้าขอปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่เที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์” และประโยคที่สองคือ “วะอัสฮะคุอันนะมุฮัมมัดร์

ร่อซูลุลลอฮ์” มีความหมายว่า “และข้าขอปฏิญาณตนว่า มุฮัมมัดเป็นร่อซูลของอัลลอฮ์” การกล่าวชะฮาดะตัยนุเป็นหลักปฏิบัติประการแรกของหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐาน 5 ประการของอิสลาม มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “กะลิมะฮุชะฮาดะฮุ” (Kalimah Shahadah)

2. หลักอิสลาม หมายถึง หลักปฏิบัติขั้นพื้นฐาน 5 ประการของอิสลาม ประกอบด้วยการกล่าวชะฮาดะตัยนุ การปฏิบัติละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด และการประกอบพิธีฮัจญ์ หลักอิสลามมีชื่อเรียกเป็นภาษาอาหรับว่า อ์รกาณูลอิสลาม

3. หลักอีมาน หมายถึง หลักศรัทธาขั้นพื้นฐาน 6 ประการของอิสลาม ประกอบด้วยความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ความมีศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ของพระองค์ ความมีศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของพระองค์ ความมีศรัทธาต่อวันสิ้นโลก และความมีศรัทธาต่อกำหนดสภาวะการณ์ของพระองค์ หลักอีมานมีชื่อเรียกเป็นภาษาอาหรับว่า อ์รกาณูลอีมาน

4. หลักอิหฺซาน หมายถึง หลักคุณธรรม และจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีต่ออัลลอฮ์ พระผู้เป็นเจ้าของเขาด้วยการมีสำนึกอยู่ในจิตใจอยู่เสมอว่า อัลลอฮ์ทรงรู้เห็นการกระทำของเขาทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ดังมีระบุอยู่ในอัล-หะดีษว่า “...(อิหฺซาน) คือ การที่ท่านเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ดั่งกับท่านเห็นพระองค์ หากว่าท่านไม่เห็นพระองค์ พระองค์ก็ทรงเห็นท่าน”

5. ค็อถ์ลุลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม หมายถึง คำอวยพรแด่ท่านนบีมุฮัมมัด มีความหมายว่า “ขออัลลอฮ์ทรงสดุดีและให้ความสันติสุขแก่ท่าน” เมื่อกล่าวถึงพระนามของนบีมุฮัมมัดครั้งต่อไปจะลงท้ายด้วยคำว่า “ค็อถ์ลฯ” แทน

6. เสาะฮาบะฮุ หมายถึง สาวกของท่านนบีมุฮัมมัด ค็อถ์ลฯ ที่เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามในช่วงที่ท่านนบียังมีชีวิตอยู่ โดยได้เคยพบกับท่านนบีและเสียชีวิตในฐานะที่เป็นมุสลิม

7. ร่อฎีฮ์อัลลอฮุอันฮุ หมายถึง คำอวยพรแด่ท่านเสาะฮาบะฮุของท่านนบีมุฮัมมัด ค็อถ์ลฯ มีความหมายว่า “ขออัลลอฮ์ทรงพอพระทัยท่าน” เมื่อกล่าวถึงนามของเสาะฮาบะฮุของท่านนบีมุฮัมมัดครั้งต่อไปจะลงท้ายด้วยคำว่า “ร่อฎีฮ์ฯ” แทน

8. อะลัยฮิสสะลาม หมายถึง คำอวยพรแด่ท่านร่อซูลของอัลลอฮฺยกเว้นมุฮัมมัด คือ... มีความหมายว่า “ขอความสันติจงมีแด่ร่อซูลของอัลลอฮฺ” เมื่อกล่าวถึงพระนามของร่อซูลของอัลลอฮฺยกเว้นมุฮัมมัด คือ... ครั้งต่อไปจะลงท้ายด้วยคำว่า “อะลัยฮฺ” แทน

9. นบี หมายถึง ผู้ที่ได้รับสาส์นหรือโองการจากอัลลอฮฺพระผู้เป็นเจ้าให้มาทำหน้าที่เผยแผ่ต่อมนุษยโดยไม่มีบทบัญญัติทางศาสนาเป็นของตนเองโดยเฉพาะ แต่ใช้บทบัญญัติของท่านอื่น นบีของอัลลอฮฺมีจำนวนที่ปรากฏในอัล-หะดีษถึง 124,000 คน

10. ร่อซูล หมายถึง ผู้ที่ได้รับสาส์นหรือโองการจากอัลลอฮฺพระผู้เป็นเจ้าให้มาทำหน้าที่เผยแผ่ต่อมนุษย โดยมีบทบัญญัติทางศาสนาเป็นของตนเอง โดยเฉพาะร่อซูลคนแรกคือนุศ อะลัยฮฺ และร่อซูลคนสุดท้ายคือ มุฮัมมัด คือ... ร่อซูลของอัลลอฮฺมีจำนวนที่ปรากฏในอัล-หะดีษกว่า 310 คน ร่อซูลทุกคนเป็นนบี แต่นบีทุกคนมิได้เป็นร่อซูล นบีและร่อซูลทุกท่านถูกส่งมาเผยแผ่เฉพาะกลุ่มชนของตนเท่านั้นยกเว้นมุฮัมมัด คือ... ที่ถูกส่งมายังมนุษยชาติทั้งหมด

11. อัล-กูรอาน หมายถึง คัมภีร์สูงสุดของอิสลาม เป็นพระดำรัสของอัลลอฮฺพระผู้เป็นเจ้าที่ทรงประทานแด่ท่านนบีมุฮัมมัด คือ... เพื่อนำไปเผยแผ่แก่มนุษยชาติ อัล-กูรอานเป็นธรรมนูญสูงสุดของอิสลามและมีบทบาทสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิม

12. อัล-หะดีษ หมายถึง คำพูด การกระทำ และการยอมรับของท่านนบีมุฮัมมัด คือ... อัล-หะดีษเป็นธรรมนูญสำคัญอันดับสองรองมาจากคัมภีร์อัล-กูรอาน

13. การละหมาด หรือ นมาซ หมายถึง การนมัสการต่ออัลลอฮฺพระผู้เป็นเจ้าที่มุสลิมทุกคนจะต้องปฏิบัติเป็นประจำวันกับคืนหนึ่ง 5 เวลา ได้แก่ เวลาเช้าตรู่ (อัล-ฟัจร) เวลาตะวันตกล้อย (อัล-ศุอร) เวลาเย็น (อัล-อัสร) เวลาหัวค่ำ (อัล-มัฆริบ) เวลากลางคืน (อัล-อิชาอ)

14. ชะกาต หมายถึง ทรัพย์สินที่อิสลามกำหนดให้มุสลิมต้องจ่ายจากทรัพย์สินที่ตนมี เช่น เงิน ทอง ปลูกสัตว์ พืชผล และรายได้จากการค้า เมื่อทรัพย์สินนั้นมีปริมาณระดับที่ต้องจ่ายตามกฎหมายให้แก่ผู้มีสิทธิรับชะกาตจากบุคคล 8 ประเภทคือ 1. ผู้ยากจน 2. ผู้ขัดสน 3. เจ้าหน้าที่

รวบรวม และจ่ายชะกาด 4. ผู้ที่จะเข้ารับอิสลาม หรือผู้เข้ารับอิสลามใหม่ 5. ทาสหรือเชลย 6. ผู้มีหนี้สิน 7. ผู้อยู่ในหนทางของอัลลอฮ์ และ 8. ผู้เดินทาง

15. การถือศีลอด หมายถึง การงดอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมประเวณี และการสำรวมกาย วาจา และใจ ตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนกระทั่งดวงอาทิตย์ตก ตลอดระยะเวลาของเดือนแห่งการถือศีลอด คือเดือนรอมฎอน อันเป็นเดือนที่ 9 ของปฏิทินอิสลาม

16. การประกอบพิธีฮัจญ์ หรือ การทำฮัจญ์ หมายถึง การมุ่งไปประกอบศาสนกิจของชาวมุสลิมทั่วโลก ณ นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ในช่วงเทศกาลของการประกอบพิธีฮัจญ์ คือเดือนซุลฮิจญะฮ์ อันเป็นเดือนที่ 12 ของปฏิทินอิสลาม

17. ปฏิทินอิสลาม หมายถึง วัน เดือน ปี ที่มุสลิมทั่วโลกใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการประกอบศาสนกิจ โดยใช้ระบบจันทรคติ มี 12 เดือน เดือนที่สำคัญคือ เดือนมุฮัรรัม เป็นเดือนแรกของปี เดือนร่อบิอูลเอาวัล คือเดือนที่ 3 ของปี เป็นเดือนที่มีวันประสูติของท่านนบีมุฮัมมัด คือ ๑๒ เดือนรอมฎอน คือเดือนที่ 9 ของปี เป็นเดือนแห่งการถือศีลอดของชาวมุสลิมทั่วโลก และเดือนซุลฮิจญะฮ์ คือเดือนที่ 12 ของปี เป็นเดือนแห่งเทศกาลการประกอบพิธีฮัจญ์ของมุสลิมทั่วโลก

18. มลาอิกะฮ์ หมายถึง สิ่งที่อัลลอฮ์ทรงสร้างขึ้นจากแสงรัศมีของพระองค์ มีหน้าที่รับใช้พระองค์ที่แตกต่างกัน ไม่มีเพศ ไม่กินไม่ดื่ม ไม่หลับไม่นอน มีจำนวนมาก สามารถแปลงกายได้ และไม่มีผู้ใดสามารถเห็นตัวตนที่แท้จริงของมลาอิกะฮ์ได้ นอกจากบุคคลที่อัลลอฮ์ทรงประสงค์ มลาอิกะฮ์เป็นพหูพจน์มีเอกพจน์เป็น มลัก

19. มลักญิบรีล หมายถึง มลักที่ทำหน้าที่นำสาส์น หรือ โองการจากอัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้ามาสู่บรรดานบีและร่อซูลของพระองค์

20. วันสิ้นโลก หมายถึง วาระที่อัลลอฮ์ทรงให้มนุษย์ฟื้นคืนชีพขึ้นมาหลังจากอวสานของโลกนี้ เพื่อทำการพิพากษาและตอบแทนความดีและความชั่วที่มนุษย์ประกอบไว้ วันสิ้นโลกมีชื่อเรียกหลายชื่อในคัมภีร์อัล-กุรอาน เช่น กิยามะฮ์ อากิเราะฮ์ บะอซฺ คุรฺญูญ์ ฟิศลฺ คีนฺ เมอาอูด และ ฮากเกาะฮ์ เป็นต้น

21. เอกเทวนิยม (Monotheisim) หมายถึง ทรศนะที่ถือว่ามิพระผู้เป็นเจ้าเพียงพระองค์เดียว เป็นผู้เดียวและควบคุมทุกสิ่งในสากลจักรวาล

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เอกสารหลักของการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักศรัทธาในชะฮาดะตัยน์
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักศรัทธาในชะฮาดะตัยน์

1. เอกสารหลักของการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักศรัทธาในชะฮาดะตัยน์

อัล-บุคอรี (al-Bukhariy, 1992) ได้บันทึกและรวบรวมอัล-หะดีษไว้ในหนังสือของท่านชื่อ Ṣaḥīḥ al-Bukhariy al-Juz' al-'Awwal อันเป็นหนังสือที่ถูกต้องที่สุดรองจากคำกัร อัล-กุรอาน ผู้วิจัยพบว่า อัล-บุคอรีได้บันทึกอัล-หะดีษสำคัญอันเป็นอัล-หะดีษหลักของการวิจัยไว้ในภาคศรัทธา หมายเลขอัล-หะดีษที่ 50 หน้า 22 ดังที่ได้ระบุไว้ข้างต้นในปัญหาและความเป็นมาของปัญหา อัล-หะดีษบทดังกล่าวได้กล่าวถึงองค์ประกอบขั้นพื้นฐานสามประการของศาสนาอิสลามคือ หลักอิสลาม หลักอีมาน และหลักอิฮซาน โดยได้มีการระบุคำว่า “อัลลอฮฺ” และคำว่า “ร่อซูลของอัลลอฮฺ” ไว้สองครั้ง ครั้งแรกอยู่ในหลักอิสลามประการแรกคือ การกล่าวชะฮาดะตัยน์ว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺและมุฮัมมัดเป็นร่อซูลของอัลลอฮฺ” และครั้งที่สองอยู่ในหลักศรัทธาสองประการของอิสลาม ได้แก่หลักศรัทธาต่ออัลลอฮฺ และหลักศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของอัลลอฮฺ

อัล-อัศกอลานี (al-'Asqalaniy, 1989) ได้อธิบายอัล-หะดีษที่อยู่ในหนังสือ Ṣaḥīḥ al-Bukhariy al-Juz' al-'Awwal ไว้ในหนังสือของเขาชื่อ Faḥḥ al-Bariy bi Sharḥ Ṣaḥīḥ al-Bukhariy al-Juz' al-'Awwal ผู้วิจัยพบว่า อัล-อัศกอลานีได้อธิบายคัวบทอัล-หะดีษที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นพอสรุปใจความได้ว่า หลักอิสลามและหลักอีมานต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ผู้ปฏิบัติในหลักอิสลามประการหนึ่งประการใดจะยังมีไม่ใช่เป็นมุสลิมที่สมบูรณ์หากเขาปราศจากความมีศรัทธา และในทำนองเดียวกันผู้ที่มีศรัทธาในหลักอีมานประการหนึ่งประการใดจะยังมีไม่ใช่เป็นผู้ศรัทธาที่สมบูรณ์หากไร้ซึ่งการปฏิบัติในหลักอิสลาม

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักศรัทธาในชะฮาดะตัยน์

มุณีร มุฮัมมัด (2520) ได้เขียนหนังสือชื่อ ปรัชญาการศรัทธา บทที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยคือ บทที่ว่าด้วยปรัชญาการศรัทธา และบทที่ว่าด้วยหลักมูลฐานประการที่ 1 การกล่าวคำปฏิญาณ ผู้วิจัยพบว่า การที่บุคคลใดกล่าวชะฮาดะตัยน์ว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่เที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์ และมุฮัมมัดเป็นร่อซูลของอัลลอฮ์” ก็เท่ากับว่าเขาเป็นมุสลิม แต่ไม่เป็นการพอเพียงที่จะทำให้เขามีศรัทธาเพราะความมีศรัทธานั้น จะต้องเกิดมาจากการกล่าว ชะฮาดะตัยน์ด้วยความเชื่อมั่นภายในจิตใจ และจะต้องมีการปฏิบัติศาสนกิจเพื่ออัลลอฮ์ด้วย จึงจะทำให้การกล่าวชะฮาดะตัยน์มีประสิทธิผลอย่างแท้จริง

เมาคูดี (2532) ได้แสดงทรรศนะของท่านไว้ในหนังสือชื่อรวมคุณบะฮุของเมาลานา ซัยยิด อนูต อลา เมาคูดี มาเป็นมุสลิมกันเถิด 2 ประการด้วยกัน ประการแรกคือ เรื่องความหมายและเจตนารมณ์ของอิสลาม และประการที่สอง คือ เรื่องการอิบาดะฮ์ (การปฏิบัติศาสนกิจ) ส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยคือ เรื่องความหมายและเจตนารมณ์ของอิสลาม ผู้วิจัยพบว่า เมาคูดีได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้มุสลิมตกต่ำก็คือ การปฏิบัติศาสนกิจโดยไม่คำนึงถึงเจตนาคำสอนของศาสนา ทำให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจเหมือนหุ่นยนต์ที่ไร้ชีวิต ไร้ความคิดและไร้จิตสำนึก มุสลิมจึงไม่สามารถดึงเอาพลังทางศาสนาไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น เมาคูดีได้พยายามอธิบายถึงเจตนารมณ์อันแท้จริงในการปฏิบัติศาสนกิจของอิสลาม โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับชะฮาดะตัยน์ เมาคูดีมุ่งเน้นให้ผู้ที่กล่าวชะฮาดะตัยน์ได้ตระหนักถึงความหมาย และความสำคัญของมัน โดยให้เหตุผลว่า ประสิทธิภาพของคำพูดใดก็ตามอยู่ที่ความหมายของมัน ถ้าหากว่าคำพูดใดมิได้แทรกซึมเข้าไปในหัวใจของผู้พูด และมีได้มีพลังอำนาจพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในความคิด ในศีลธรรม และในการปฏิบัติของผู้พูดแล้ว การกล่าวถ้อยคำดังกล่าวนั้นออกมาก็ไม่มีความหมาย และไม่มีผลแต่ประการใด

เฮวา (Hawwa, 1988) ได้เขียนหนังสือชื่อ Dirasat Manhajiyyah Hadifah hawla al-'Usul al-Thalathah 'Allah al-Rasul al-'Islam al-Juz' al-Thalith ผู้วิจัยพบว่า มีการกล่าวถึงชะฮาดะตัยน์ โดยแบ่งเป็นสามภาค ภาคแรก เป็นการวิเคราะห์ถึงความหมายของชะฮาดะตัยน์ ภาคที่สอง เป็นการประมวลถึงประสิทธิผลของชะฮาดะตัยน์ และภาคที่สามเป็นการระบุถึงพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับการกล่าวชะฮาดะตัยน์ อันจะส่งผลกระทบต่อสถานะภาพการเป็นมุสลิมของบุคคลนั้น

ฮัมกา (2523) ได้เขียนหนังสือชื่อ การศรัทธาในพระเจ้า ผู้วิจัยพบว่า ฮัมกาได้อธิบายถึงหลักศรัทธาต่ออัลลอฮ์ โดยใช้วิธีการทางปรัชญาซึ่งฮัมกาเรียกวิธีการอธิบายของเขาว่าเป็น “วิธีใหม่” ทั้งนี้ ฮัมกาได้ยกหลักฐาน 4 ประการเพื่ออธิบายการมีอยู่จริงของพระเจ้าไว้ดังนี้คือ

1. หลักฐานจากสรรพสิ่งที่มียู่
2. หลักฐานจากระเบียบที่มีอยู่
3. หลักฐานจากสิ่งที่เคลื่อนไหว และ
4. หลักฐานจากสิ่งที่ถูกให้บังเกิด (ทุกสิ่งย่อมมีผู้สร้าง) ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่นักปรัชญาในอดีตเคยนำมาใช้เพื่ออธิบายถึงความมีอยู่จริงของพระเจ้ามาแล้ว

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์สาระสำคัญของเอกสาร 2 ประเภท คือ

1. เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ อัล-หะดีษหมายเลข 50 ภาคความศรัทธา หน้า 22 ของหนังสือชื่อ Ṣaḥīḥ al-Bukhariy al-Juz’ al-’Awwal ของอัล-บุคอรี (al-Bukhariy, 1992) และหนังสืออธิบายอัล-หะดีษชื่อ Faṭḥ al-Bariy bi Sharḥ Ṣaḥīḥ al-Bukhariy al-Juz’ al-’Awwal ของอัล-อัสกาลานี (al-’Asqalaniy) ภาคความศรัทธา หน้า 153-160

2. เอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือชื่อ ปรัชญาการศรัทธาของมุนีร มุฮัมมัด หนังสือชื่อ รวมคุณบะฮุของแมลานา ซัยยิด อบุล เมาคูดี มาเป็นมุสลิมกันเถิด ของเมาคูดี หนังสือชื่อ การศรัทธาในพระเจ้า ของฮัมกา และหนังสือชื่อ Dirasat Manhajiyyah Hadifah ḥawla al-’Usul al-Thalathah ’Allah al-Rasul al-’Islam al-Juz’ al-Thalith ของเฮาวา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะศึกษาและรวบรวมข้อมูลข้างต้นเพื่อมาวิเคราะห์ความสมเหตุสมผลของความสัมพันธ์ของชะฮาดะตฺยูนุกับความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และความศรัทธาต่อบรรดานบี และร่องชูลของอัลลอฮ์ด้วยการใช้เหตุผล (Argument) ที่ถูกต้องซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอนุมาน (Inference) ที่ถูกต้องระหว่างข้ออ้าง (Premises) และข้อสรุป (Conclusion) ดังโครงสร้างต่อไปนี้

ข้ออ้างที่ 1
ข้ออ้างที่ 2
∴ ข้อสรุป

ผู้วิจัยใช้วิธีการทางตรรกวิทยาทั้ง 2 แบบ คือ แบบนิรนัย (Deduction) คือ การพิสูจน์ข้อความที่แน่ใจได้ก่อนไปสนับสนุนข้อความที่แน่ใจได้ที่เหลือเพื่อให้ข้อความแน่ใจมากขึ้น หรือเป็นการสรุปสิ่งเฉพาะจากสิ่งสากล ตัวอย่างเช่น

สัตว์ทุกตัว เป็น สิ่งจะต้องตาย	}	ข้ออ้าง
สุนัข เป็น สัตว์		
∴ สุนัขเป็นสิ่งจะต้องตาย		→ ข้อสรุป (บุญมี แทนแก้ว, 2536 : 21)

และตรรกวิทยาแบบอุปนัย (Induction) คือ การพิสูจน์โดยการอ้างข้อความเฉพาะหน่วยก่อนไปสนับสนุนข้อความทั่วไปที่เราไม่แน่ใจ หรือเป็นการสรุปความจริงทั่วไปจากความจริงเฉพาะ ตัวอย่างเช่น

ถังไม้ ชุง ท่อนไม้ เป็น สิ่งลอยน้ำได้	}	ข้ออ้าง
ถังไม้ ชุง ท่อนไม้ เป็น ไม้		
∴ ไม้ทุกชนิดเป็นสิ่งลอยน้ำ		→ ข้อสรุป (บุญมี แทนแก้ว, 2536 : 21)

หลักการหาความสัมพันธ์ของข้อมูล

การหาความสัมพันธ์ของข้อมูลใช้วิธีการอ้างเหตุผลเปรียบเทียบ (Argument from Analogy) การอ้างเหตุผลเปรียบเทียบโดยทั่วไปมีสองลักษณะคือ การอธิบายสิ่งที่บุคคลไม่รู้โดยนำสิ่งที่บุคคลรู้มาเทียบเคียงเพื่อให้บุคคลเกิดมโนภาพขึ้น และการนำสิ่งที่บุคคลรู้สองสิ่งมาเทียบเคียงเพื่อให้บุคคลเห็นความแตกต่างของสองสิ่ง ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ (2537 : 127-129) ได้กล่าวถึงการอ้างเหตุผลเปรียบเทียบพอสรุปได้ดังนี้

1. การอาศัยข้อมูลเพียงข้อมูลเดียวเป็นหลักฐานการสรุปหมายถึง การใช้ข้อมูลเดียวเป็นสาเหตุเพื่อให้บุคคลฟังเทียบเคียงสร้างมโนภาพขึ้น
2. การอ้างเหตุผลจากสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่งโดยวิธีเปรียบเทียบ หมายถึง การอ้างเหตุผลที่ปรากฏภายนอก เป็นเพียงการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งที่มีลักษณะบางประการเหมือนกัน การที่ผู้อ้างสรุปได้เช่นนั้นก็เท่ากับว่าผู้อ้างถือว่าสิ่งใดก็ตามที่มีลักษณะเหมือนข้อมูลที่ยกมาเป็นข้ออ้างย่อมสรุปได้ทำนองเดียวกัน
3. การอ้างเฉพาะลักษณะที่เหมือนกัน หมายถึง การอ้างเหตุผลเปรียบเทียบที่เป็นการนำลักษณะที่เหมือนกันบางลักษณะมาเป็นข้ออ้าง และสรุปว่าลักษณะอื่น ๆ ก็คงเหมือนกัน
4. การนำลักษณะที่เหมือนกันมาเป็นข้ออ้างกับลักษณะที่ต้องการสรุปว่า มีความสัมพันธ์กัน

การหาความสัมพันธ์ของข้อมูลด้วยการอ้างเหตุผลเปรียบเทียบต้องมีการอ้างถึงความสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่ง หรือเหตุการณ์สองเหตุการณ์ในรูปแบบของสาเหตุกับข้ออ้าง ความสัมพันธ์ในรูปแบบดังกล่าวเรียกว่า การอ้างความเป็นสาเหตุ (Causal Argument) การนี้ (Carney, 1974 : 385-386) ได้สรุปทฤษฎีของมิลล์ (Mill's Method) ถึงวิธีการหาสาเหตุของปรากฏการณ์ไว้ 5 วิธี ได้แก่ 1. วิธีคู่ตัวร่วม (Method of Argument) 2. วิธีคู่ตัวต่าง (Method and Difference) 3. วิธีคู่ตัวร่วมกับตัวต่างผสมกัน (Joint Method of Argument and Difference) 4. วิธีคู่ตัวที่เหลือ (Method of Residue) และ 5. วิธีคู่ตัวแปร (Method of Concomitant Variation)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการหาความสัมพันธ์ของข้อมูลในการอ้างเหตุผลเปรียบเทียบด้วยวิธีที่ 3 จากทฤษฎีของมิลล์ คือ วิธีคู่ตัวร่วมกับตัวต่างผสมกัน ซึ่งปรัชญาข้างขวัญยืน และคณะ (2537 : 144-145) ได้อธิบายวิธีดังกล่าวไว้ดังนี้

ถ้าข้อมูลสองข้อหรือมากกว่านั้น ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีปรากฏการณ์ที่เป็นผลเกิดขึ้นมีปรากฏการณ์เหมือนกันอยู่อย่างหนึ่ง ส่วนในข้อมูลอีกสองข้อหรือมากกว่านั้นซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่มีปรากฏการณ์ที่เป็นผลเกิดขึ้น ไม่มีปรากฏการณ์ใดเหมือนกันอยู่เลย และข้อมูลเหล่านั้นล้วนแต่ไม่มีปรากฏการณ์ที่ข้อมูลพวกแรกมีเหมือน ๆ กัน ปรากฏการณ์ที่ข้อมูลทั้งสองชุดต่างกัมนั้นย่อมเป็นผลหรือเป็นสาเหตุหรือเป็นส่วนที่แยกไม่ได้จากสาเหตุของปรากฏการณ์ที่เป็นผล

วิธีดังกล่าวเขียนเป็นสัญลักษณ์ได้ว่า

ข้อมูลที่ 1 A B C D S เกิดปรากฏการณ์ตามมาคือ p q r s

ข้อมูลที่ 2 A E F G S เกิดปรากฏการณ์ตามมาคือ p t u v

ข้อมูลที่ 3 A H I J S เกิดปรากฏการณ์ตามมาคือ p w x y

ข้อมูลที่ 4 B C K เกิดปรากฏการณ์ตามมาคือ q r o

ข้อมูลที่ 5 E F L เกิดปรากฏการณ์ตามมาคือ t u n

ข้อมูลที่ 6 H I M เกิดปรากฏการณ์ตามมาคือ w x y

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทั้งหมดจะเห็นว่า สามารถแบ่งปรากฏการณ์ออกมาเป็น 2 ชุด คือ 1. ปรากฏการณ์ที่มีตัวร่วมคือ A และปรากฏการณ์ตามมาคือ p 2. ปรากฏการณ์ที่ไม่มีตัวร่วมคือไม่มี A และไม่มี p ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นผล ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า A เป็นสาเหตุของ p

การสรุปข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการสรุปความสมเหตุสมผลของข้อมูลในการอ้างเหตุผล เปรียบเทียบด้วยวิธีคู่ตัวร่วมกับตัวต่างของข้อมูลทั้งสองส่วน คือ ชะฮาคะตัยน์ กับปรัชญา ความมีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และปรัชญาความมีศรัทธาต่อบรรดานบีและร่อซูลของพระองค์ โดย ยึดหลักเกณฑ์ปริมาณลักษณะร่วมและลักษณะต่างเพื่อให้ได้ข้อสรุปใหม่ (New Findings) เพิ่มเติมขึ้นมา